

Väike maaturismi taskuraamat

Naudi kvaliteetset
puhkust maal ja
isuäratavaid hõrke
maarahva toite

MAAL ON MÕNUS

Võta aega veidi ringi kolada

Reisimine on meist paljudel lihtsalt veres. Esmalt meenus mulle kohe eesti keele luulekeeleks tõstnud Kristjan Jaak Peterson, kes jala Tartust Riiga läks, siis takkapihta Saaremaalt pärit meresõitja ja maadeuurija Bellingshausen ja nii edasi. Ent see loetelu läheks lõpmata pikaks, sest vahvaid reisiselle on ilmatuma palju.

Televastusest tuttavad vandersellidki laulsid, et kes elab oma õue all, ei tea, mis sünnib kaugemal, ja maailm on imeline. Nooruspõlvest loetud raamatust meenus ka üks tsitaat, kus väideti, et nõrgad jäävad koju, tugevad lähevad teele. See muidugi alati nii ei pruugi olla, sest hiljaaegu ilmus ajakirjanduses vahva lugu vägagi kodusest Tartumaa vanamemmest, kes 2011. aasta sügisel elus esimest korda Tallinnas käis. Igati vapper naine ja küllap sai ta oma reisist vahvaid muljeid ja mälestusi.

Laulvate näitlejate paari Matvere-Tätte reisisihiks oli meritsi ümber maailma, mis on isegi sponsorite toel kallis ja kulukas. Ent kui aega ja raha napib, siis meie

kenal Eestimaal jätkub avastamisrõõmu kõigile. Oma tutvusringkonnast tean meest, kes läks lihtsalt naljavihiks jala Tallinnast Paidesse, ja tema omakorda rääkis, et tema sõber koos oma sõpradega on kogu Eesti mereranniku jala läbi matkanud. Aga jälle – vahvaid reisirajute teate omast käest ja minul ei pruugi neid enda ja oma tuttavate lugusid siinkohal hakata ümber jututama.

Ajakirjanikud ja toimetajad on ikka ja jälle välja öelnud, et tuleb kirjutada sellest, millest inimesed räägivad. Ja muidugi räägime me kokku trehvates ikka ka sellest, kus me käisime, mida nägime, kus oli vahva ja kuhu enam ei läheks. Muide, ka meie ametnikele igapäevaseks saanud Brüssel on tegelikult põnev ja mitmepalgeline linn, kus pole ainult kontskingad, lipsud, klaaskoridorid ja venivad koosolekud. Kui aga linnaõhust, lennukitest ja välismaa keelest villand, siis muidugi tasub Eestis ringi vaadata. Põllumajandusministeerium kannab ka maaturismi hea käekäigu eest hoolt nagu maapiirkonna ettevõtluse arendamise eest laiemaltki.

Ent lõpetuseks: rändamisest, matkamisest, ringikolamistest, turismist – või kuidas iganes öelda – on kirjutatud nii palju raamatuid, et kui need üksteise otsa laduda, ulatuks virn vist varsti Maalt Kuuni välja. Aga neid pole kunagi liiast. Ärge konutage kodus! Ja hea raamat seljakotti!

Helir-Valdor Seeder,
põllumajandusminister

Maaettevõtlus ja kohalik eluolu

Maapiirkonna ettevõtlusmaastik on väga mitmekesine ja omanäoline, kuid üsnagi tundlik majanduses ja muudes sfäärides toimuvate muutuste suhtes. Maapiirkonna ettevõtluse arengule avaldavad enam negatiivset mõju madal asustustihedus, põllumajanduse osakaalu langus ettevõtluses ning ettevõtete kapitali vähesus.

KAS TEADSITE, ET...

- ✿ pealinnas elab ligilähedaselt sama palju inimesi kui maa-asulates (alevikud ja külad) kokku. Kui Tallinnas elab 30% kogu elanikkonnast, siis maa-asulates 31%;
- ✿ maapiirkonnas on asustustihedus mitmeid kordi väiksem kui linnades. Kui linnades kokku elab keskmiselt 1348 elanikku km² kohta, siis valdades kokku elab keskmiselt 11 inimest km² kohta. Kõige kõrgema asustustihedusega maapiirkond on Harjumaal (ühel km² elab 22 elanikku) ning kõige väiksema asustustihedusega maapiirkonnad on Hiiumaa, Saare- ja Läänemaal (keskmiselt 7 elanikku km² kohta);
- ✿ peaaegu pooled (41%) kogu Eesti majanduslikult aktiivsetest ettevõtjatest on koondunud Tallinna, kus asub rohkem kui 42 000 majanduslikult aktiivset ettevõtjat. Maal (valdades) on seevastu ligikaudu 34 000 majanduslikult aktiivset ettevõtjat, moodustades 34% kõigist ettevõtjatest.

Rahvastiku ebaühtlane paiknemine tekitab maapiirkondades majanduslikke ja sotsiaalseid probleeme. 1990. aastate alguses algas rahvastiku kiire vähenemine, eriti Eesti äärealadele jäävates maapiirkondades. Rahvastiku vähenemine, sotsiaalsete teenuste kättesaadavus ja ettevõtluse ning tööhõive võimaluste olemasolu elukohas on olnud negatiivses vastasmõju spiraalis: majanduslike võimaluste ja sotsiaalsete teenuste vähesus on põhjustanud elanike lahkumise, see omakorda on halvendanud maapiirkonna majanduslikku konkurentsivõimet ning teinud veelgi kulukamaks teenuste pakkumise kohapeal ja vähendanud nende kättesaadavust, mille tõttu on veel enam elanikke sunnitud lahkuma (Maaelu arengu aruanne 2011). Taoline tendents mõjub maapiirkonna ettevõtlusele laastavalt, kuna piirkonnast kaovad ära noored, kes on peamised maapiirkonna ettevõtluse alustajad, ülevõtjad ning arendajad.

Tekkinud probleeme tuleb vaadelda mitte murena, vaid hoopis uute võimalustena, mis targa tegutsemise juures võimaldaksid tulevikus maaelu arengut hoopis kiirendada (Mait Klaassen, Eesti Maaülikooli rektor, Maaelu arengu aruanne 2011).

Maapiirkonna eripära hoidmiseks ja elukvaliteedi parandamiseks tuleb esmalt säilitada sealne eluolu ning teistalt arendada ja mitmekesistada maapiirkonna ettevõtlust tervikuna. Oluline on saavutada maainimeste üldine rahulolu ja turvatunne tuleviku suhtes. Soov elada maal tuleneb kättesaadavatest teenustest, looduskeskkonna kvaliteedist ja sotsiaalsetest võrgustikest, mis muudavad maapiirkonna meeldivaks elukeskkonnaks.

Maapiirkonnas on ressursse, mida kasutades on võimalik maa- ja linnaelu erinevusi tasakaalustada!

Maaturism kui alternatiivne ettevõtlusvorm maal

Üheks oluliseks alternatiivseks ettevõtlusvormiks maal on maaturism, mis arendab ja ilmestab maapiirkonna ettevõtluse maastikku ning loob eeldused elujõulise ja konkurentsivõimelise elukeskkonna tekkeks.

KAS TEADSITE, ET TURISM...

- ✿ toetab keskkonna-, majandus- ja sotsiaalpoliitika arengut;
- ✿ on üks peamisi tegevusvaldkondi, mis loob maapiirkonnas töökohti ning pakub seeläbi sealsetele kohalikele tööd, kasvatades niiviisi endas suurt potentsiaali arendada maapiirkonna majandust;
- ✿ pakub täiendavat sissetulekut põllumajandustootjatele ning käsitöõndus- ja teenindussektorile;
- ✿ soodustab uute sotsiaalsete kontaktide ja võrgustike teket ning arengut. Eriti aitab turismindus äärealadel paiknevatel asulatel ja seal elavatel sotsiaalsetel gruppidel ületada keskustest eemalolemistest tingitud takistusi;
- ✿ toob esile ja aitab mõista kvaliteedil põhinevate kohalike toiduainete tootmise, mahajäetud hoonete, ainulaadse maastiku, erinevate piirkondade ning maapärandi majanduslikku kasu;
- ✿ võimaldab taaselustada ja pöörata suuremat tähelepanu piirkonna kohalikule pärandile ning selle sümbolitele, maapiirkonna looduslikele ressurssidele ja identiteedile.

Majutusettevõtete arvu poolest moodustab Eesti turismist suure osa (~2/3) maaturism, mis baseerub maapiirkonna ressurssidele ja tugevatele külgedele (nagu näiteks loodus, privaatsus, omanäolisus, personaalne tähelepanu, vaikus, ehedus jms), võttes seejuures arvesse ja integreerides majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilaseid struktuure ning traditsioone.

Kui maaturismisektor soovib säilitada oma positsiooni maapiirkonna arengu protsessis ning jääda jätkusuutlikuks ja arenevaks valdkonnaks, peavad turismiettevõtjad olema võimelised identifitseerima ettevõtlust takistavad tegurid ning astuma vastu väljakutsetele, mis on seotud kvaliteedi tagamise, konkurentsi, turunduse, koostöö, võrgustike ja globaliseerumisega.

E · E · S · T · I
MAATURISM
ESTONIAN
RURAL TOURISM

Eesti maaturismi katusorganisatsioon

Eesti maaturismi arendamise ja hea käekäigu tagamisega tegeleb maaturismiettevõtjate katusorganisatsioon MTÜ Eesti Maaturism. Organisatsioonil on hetkel rohkem kui 300 liiget üle terve Eesti. Liikmeskonnast enamuse moodustavad maaturismi teenusepakkujad, nii majutus- kui aktiivse puhkuse teenuse pakkujad. Lisaks kuulub ühingusse ka erinevaid muul moel turismiga seotud ettevõtteid.

Organisatsiooni peaeesmärgiks on maaturismiteenuse pakkujate ühiste huvide esindamine toetamaks maaturismi arengut Eestis.

Organisatsiooni tunnuseks on logo. Organisatsiooni liikme tunneb ära seinal rippuva liikmetunnistuse või õues lehviva logoga lipu järgi. Paljudel liikmetel on oma ettevõtte kodulehel maaturismi ühingu logo või liikmelisusele viitav märg.

Ühingu seitsmekeelne kodulehekülg www.maaturism.ee on suurim maaturismi infoportaal – see on heaks infoallikaks nii sise- kui ka välituristile. Kodulehelt leiab infot erinevate majutus- ja aktiivsete tegevuste võimaluste kohta maapiirkonnas. Infot leiavad ka need, kel soov maal seminar või kooolitus korraldada või kes otsivad toitlustusvõimalusi.

Jurna turismitalu

Miks mulle meeldib maal puhata?

Puhkuseks on seda küll imelik nimetada, aga mulle meeldib käia mööda Eestimaad. Mida kõrvalisem koht, seda rohkem mulle meeldib. Sest meie loodus ja selle keskel toimetavad inimesed on unikaalsed. Mulle meeldib sisse astuda kirikusse, kauplusse, kalmistule ja vahetada kohalike inimestega paar sõna. Küsida, kuidas läheb ja mis uudist. See kõik laeb inimese patareisid, mida meedia kulutab.

Rein Lang, EV kultuuriminister

Miks mulle meeldib maal puhata?

Tõeline puhkus minu jaoks on seotud veega, olgu see siis meri, Peipsi järv, Emajõgi või maakodu tiik. Armastan ujuda, kalastada, aerupaadiga sõita, vee-elustikku vaadelda ning lihtsalt veeavarust nautida. Puhkus maal on alati olnud see, millest talvel unistad ning suvel kardad kaotada. Puhkus on isetegemise rõõm, kujundades looduskeskkonda enda ümber ja imetledes, kui hea partner on loodus, kui ta minu istutatud männitaime hooldama asub. Maaturismi ettevõtetes olen kliendina peamiselt tööalaselt, perega puhkame oma maakodus või lihtsalt looduses.

Lea Sudakova, MSc
Eesti Maaülikooli lektor

Maale puhkama

Tunne ennast meistrina

Tutvu ajalooga

Maitse kohalikke hõrgutisi

Talurahva SPAA – meeldiv vaheldus kodusaunale

Rannakaluriga merele

Naudi popsitalu eksootikat

Elavda meeli ürdiaias

Avasta Eestimaad jalgrattasadulast

Avasta mõisaromantika

Lase adrenaliini valla

Tee tutvust lindude ja loomadega maal

Avasta soode ja rabade ilu räätsadel

Maapiirkonna majutusvõimalused

Maal jagub ööbimiskohti nii rannale kui metsatukka, leiab nii uhkeid hotelle, õdusaid puhkemaju kui lihtsaid puhkekülasid.

Eesti majandustegevuse registris registreeritud majutusettevõtetest ligikaudu 60% paikneb maapiirkonnas. Maaturismi ettevõtete paiknemise tihedus on piirkonniti väga erinev. Osaliselt on see tingitud looduslikest tingimustest, infrastruktuurist jms maaturismi sektorile omastest komponentidest. Kõige enam tegutseb maaturismi ettevõtteid täna Saaremaal, talle järgnevad Valgamaa ja Pärnumaa.

Seaduse järgi kehtib Eestis kaheksa erinevat majutusliiki – hotell, hostel, motell, puhkemaja, külalistemaja, külaliskorter, puhkeküla ja -laager ning kodumajutus. Maapiirkonnas moodustavad majutustest suurema grupi puhkemaja, kodumajutuse ja puhkeküla liiki ettevõtted (~65% kogu maapiirkonna majutusettevõtetest). Linnades moodustavad suurema grupi hotellid ja külaliskorterid (~53% kogu linnade majutusettevõtetest).

Ideaalse puhkuse korraldamiseks on vaja teada, millist majutusvõimalust valida, et hiljem mitte pettuda.

Kollamaa puhkemaja

Käbliku talu

Lauri Antsu talu

Laugu turismitalu

✿ **Hotell** on toitlustusteenust pakkuv vähemalt kümne majutusruumiga majutusettevõtte. Hotellis peab olema nii hommikusöögi kui soojade toitude saamise võimalus lõunal (kell 12–15) ja õhtul (kell 18–22). Hotelli vastuvõtt peab olema avatud kell 7–23 ning hotelli juures peavad olema parkimiskohad või informatsioon parkimisvõimaluste kohta hotelli lähikümbruses. Suuremas hotellis on ka lõbustusasutusi, kontserdisaale ja koosolekuruumi, saunu, basseini ning garaaže.

✿ **Motell** on eeskätt mootorsõidukitega reisijatele mõeldud majutusettevõtte, mis paikneb maantee läheduses ja kus on tagatud turvaline parkimine. Motellis on kindlasti toitlustuskoht. Motelli üldnõuded on sarnased hotellile esitavate nõuetega. Motellide väike arv Eestis tervikuna on seletav asjaoluga, et see majutusliik ei ole võrreldes muu maailmaga Eestile väga omane (meil puudub „motellikultuur“). Mujal maailmas on motellide puhul tegemist majutusettevõtetega, mis asuvad suurte magistraalteede ääres ja on mõeldud teel olijate kiireks majutuseks. Kuna Eesti on väike riik, kus vahemaad lühikesed, puudub siin nõudlus tiheda teeäärse majutusvõrgustiku järele.

Õöbikuoru puhkekeskus

Arma puhkemaja

✿ **Külastemaja** on toitlustusteenust pakkuv vähemalt viie majutusruumiga majutusettevõtte. Külastemaja vastuvõtt peab olema avatud kell 8–20 ning lisaks hommikusöögile peab sooja toidu saamise võimalus olema lõunal (kell 12–15) ja õhtul (kell 18–22). Üldjoontes on külastemaja nagu väike hotell.

✿ **Hostel** on majutusettevõtte, kus peab olema hommikusöögi saamise või köögi kasutamise võimalus. Hosteli külastajate vastuvõtt peab olema tagatud vähemalt ajavahemikel kell 8–10 ja 17–22. Hosteli eesmärk on pakkuda võimalikult odavat öömaja ning suuremaid majutusruume tuleb vahel jagada võõrastega. Odava hinna tõttu eelistavad hostelit eeskätt noored.

Pilguse mõis

- ✿ **Puhkemaja** on puhkuseks mõeldud majutusettevõtte, mille toiduvalmistamise võimalust pakkuv majutushoone üüratakse välja täies ulatuses. Lihtsamalt öeldes on puhkemaja justkui teatud perioodiks kas sulle, sinu perele või väiksemale sõpruskonnale kasutada antud kodu ehk omaniku poolt ulatatakse võtmed ja usaldus. Puhkemaja kohta peaks kindlasti teadma, et toitlustuse eest peab igaüks ise hoolt kandma ja selleks on olemas puhkemajas nii nõud kui köök/köögiinišš. Soovitame maja broneerimisel ka täpsustada, kas puhkemaja koristus tuleb ise korraldada või saab selle tellida teenuse pakkujalt.
- ✿ **Külaliskorter** on toiduvalmistamise võimalust pakkuv majutusettevõtte, mis üüratakse välja täies ulatuses. Külaliskorterile kehtivad samad üldnõuded kui puhkemajalegi, kuid tegemist on korteriga.
- ✿ **Kodumajutus** on hommikusööki pakkuv füüsilise isiku talus, majas või korteris paiknev majutusettevõtte. Üldjuhul elab majutusteenuse pakkuja (pererahvas) samas majas või samal territooriumil asuvas majas.

Orava talu

Kopli Madise talu

- ✿ **Puhkeküla ja -laager** on piiratud mahus teenu-seid pakkuv majutusettevõtte, kus on platsid telkide ja/või haagissuvilate jaoks, parkimiskohad mootorsõidukitele. Puhkekülas võivad olla ka majutushooned ning kämpingumajad. Puhkeküla ja -laagri köögis peavad olema seadmed ja vahendid sooja toidu valmistamiseks ja serveerimiseks ning territoorium peab olema varustatud välisvalgustusega.

Eestis on ka palju n-ö majutuskomplekse, kus ühel territooriumil on korraga esindatud mitme erineva liigi majutusettevõtted. Näiteks on kompleksis väikesed puhkemajad peredele, külalistemaja seminarisaaliga suurema seltskonna jaoks ning puhkeküla kämpingute ja telkimisvõimalustega matkajatele ning ränduritele.

Tere tulemast veetma puhkust maal!

Leesikalda puhkemaja

Altmõisa külalistemaja

Pivarootsi tuulik

Aktiivselt pere ja sõpradega maale puhkama

Leiame siis koos põhjused, miks üks või teine tegevus võiks põnev olla ja maale puhkama viia!

Rännata mööda Eestimaad, avastada uusi paiku, tutvuda uute inimestega ja leida uusi elamusi – see on lahe. Eestis on piisavalt tegevust erinevate huvidega rändajatele. Räätsamatkad, ratsutamine, veematkad, loodusvaatlusmatkad, safarid, jalgrattasõit, gep-simine, kalapüük, sukeldumine ja

fotojaht on vaid väike osa aktiivsetest tegevustest, mida maaturism Eestis pakub ja mida maal pere või sõpradega koos harrastada saab!

Miks mulle meeldib maal puhata?

Tunnistan ausalt, et kõige väärtuslikumaks puhkuseks maal pean puhkust oma vanematekodus Tartumaal. Tavaliselt tähendab see millegi kallal nooksemist. Mis siis salata – aja jooksul olen kõiki neid toimetamisi hakanud üha kõrgemalt hindama. Sedalaadi puhkust ei suuda miski asendada. Kui olen aga puhkamas mõnes turismitalus, siis lähtun eelkõige laste vajadustest. Puhkuse kohas või selle ümbruses peab olema võimalus millegagi aktiivselt tegeleda – näiteks püüda kala, sportida või lihtsalt niisama kaunis looduses matkata. Minu jaoks tähendab see veel ka kohalikku kööki ja võimalust pererahvaga maailma asju arutada.

Tarmo Mutso, EAS Turismiarenduskeskuse turundusdirektor

RÄÄTSAMATKAD SOODES JA RABADES

Parim viis soodel matkata ja seda muidu ligipääsmatut loodusmaastikku tõeliselt lähedalt kogeda on panna jalga räätsad. Räätsamatk on lahe retk tervele perele olenemata vanusest ning koos matkajuhiga põnev ettevõtmine energia taastamiseks.

KAS TEADSITE, ET...

- ✿ suured puutumata rabamaastikud katavad Eesti pindalast umbes 22%;
- ✿ õõtsuv pinnas, laukad ja väikesed tumedaveelised soojärved pakuvad elamusi igal aastaajal;
- ✿ räätsamatk põletab tunnis ära kuni 700 kcal!

LOODUS-, LOOMA- JA LINNUVAATLUSRETKED IGALE AASTAAJAL

Maailma urbaniseerumine on tinginud üha suureneva huvi eluslooduse vaatluse kui tegevuse vastu. Linnu- ja loomavaatlus on eestlaste seas muutumas üha populaarsemaks. On ju tõelisi vaatamänge looduses kogenud vähesed ja miks siis mitte võtta ette elamusretk kevadise tedremängu või kümnete tuhandete valgepõskklagled saabumise vaatamiseks või osaleda karu vaatlusel spetsiaalselt varjest või ajada metsas hundijälgi ning kuulata retkejuhi selgitusi loomade igapäevaelust või osaleda koprasafaril või.... Loodusretkedel osaleja peab olema valmis ärkama enne päikesetõusu või viibima matkal pärast päikeseloojangut ning olema kannatlik, et kogeda kõike seda, mida loodus näidata soovib.

KAS TEADSITE, ET...

- ✿ Eestis on kaitse all 18% maismaast, 1/5 merealadest;
- ✿ Eesti ilveste populatsioon on üks tugevamaid maailmas;
- ✿ lendoravat võib Euroopas kohata vaid Eestis ja Soomes;
- ✿ Eestis on leitud 36 erinevat orhideeliiki;
- ✿ Eesti on üks vähestest riikidest Euroopas, kus võib vaadelda kaheksat erinevat rähniliiki;
- ✿ Eestis pesitseb neli korda rohkem händkakkusid ja kuus korda rohkem valgeselg-kirjurähne kui Poolas;
- ✿ Eesti ühes rahvuspargis võib pesitseda rohkem valgeselg-kirjurähne kui terves Rootsisis kokku.

FOTORETKED AVASTAMATA PAIKADESSE

Fotograafia on üks maailma populaarsemaid hobisid ning fototurism tõusev trend loodusturismimaastikul nii Eestis, Euroopas kui mujal maailmas. Fotoretkeid viivad osalejad veel avastamata paikadesse. Ettevõtjate poolt on metsadesse ehitatud loomade pildistamiseks vajalikke varjeid,

kus fotograafiahuviline saab hea kannatlikkuse korral tabada ainukordseid kaadreid. Soovitame fotoretkeledele kaasa võtta looduse tundjast retkejuhi või professionaalse fotograafi.

KAS TEADSITE, ET...

- ✿ võrreldes ülejäänud Euroopaga on Eestis suhteliselt palju looduslikke alasid ja kooslusi, mis mitmelt poolt mujalt on juba kadunud või kadumas – niidud, rabad ja looduslikud metsad;
- ✿ eestimaine puisniit on maailma rikkalikumaid taimekooslusi – ühe ruutmeetri kohta üle 70 erineva liigi. See näitaja ületab kohati troopikatki;
- ✿ Eestis saab pildistada mitmeid selliseid putukaliike (raba-võiliblikas, suur-rabakiil jne), kes mujal Euroopas on haruldased;
- ✿ lähipildistajatele pakuvad erakordseid elamusi ka külmad Eesti talved, mil lumelt võib leida talviseks eluks kohastunud putukaliike;
- ✿ fototurism on parim viis lõõgastumiseks ja uute huvitavate teadmiste ja kogemuste õppimiseks!

VEEMATKALE KAJAKIGA, KANUUGA, PURJEKAGA, KUMMIPAADIGA, HAABJAGA, LODJAGA – VALIK ON TEIE!

Kanuumatkad. Kanuumatku korraldatakse erinevatel jõgedel ja järvedel üle terve Eesti. Hästi sobivad kanuusojudeks ja loodusest osasaamiseks ka rahvuspargid. Kes uusi elamusi otsib, peaks ära proovima kanuumatka öösel või varastel hommikutundidel, nägemaks hea õnne korral mõnda ilvest, metskitse, saarmast või isegi karu. Soomaal korraldatakse kanuuga koprasafari matku, mis viivad huvilised giidi juhtimisel tutvuma kobraste rajatud tammidega.

Kajakimatkad. Kajakimatku korraldatakse Tallinna kesklinnast alates kuni Lääne-Saaremaa inimtühja rannikuni. Põhjaranniku parimad kajakimatka piirkonnad on Kolga laht, Tallinna laht ja Pakri saared. Läänerannikul tasub külastada Vilsandi Rahvusparki Saaremaal, kus on põnev ühendada kajakimatka hülge-

vaatlusega. Üks paremaid kajakimatka piirkondi algajatele loodushuvilistele on Väinameri ja Hiiumaa laiud. Liivi lahes on head kajakimatka sihtkohad Kihnu ja Abruka saared ning nende ümbruse laiud.

Lodjaretked. Lodi viib reisiseltskonna väikesele lõbusale jõeretkele või mitmepäevasele rännakule ürgse looduse ja huvitavate kultuuride rüppe: avastama Alam-Pedja avaraid luhtasid ning müstilist Emajõe Suursood, lõõgastuma Peipsi avaral veteväljal, uudistama põliste rannaelanike – Vene vanausuliste või setode – elu-olu. Lodjaga on võimalik Peipsil, Võrtsjärvel, Suurel ja Väiksel Emajõel seilata kokku rohkem kui 600 km ulatuses.

Haabjamatkad. Eestis on haabjaehituse kultuur tänase päevani säilinud laialdaste üleujutuste poolest tuntud Soomaal, mis on kujunenud haabjaehituse ning selle puualusega seotud vanalaevanduspärandi säilitamise keskuseks Eestis. Soomaa Rahvusparki ürgses looduses on võimalik võtta osa praktilistest ehituslaagritest või teha ise haabjatel seiklusretki.

Rafting suurvee ajal. Eestis pole küll mägijõgesid, kuid sõiduelamused ja adrenaliini saab kätte ka meie vähestel raftingujõgedel. Suurvesi saabub kevadel üsna ootamatult ja hooaeg kestab kevadel väga lühikest aega (mõned nädalad). Raftinguks sobivad kõige paremini Jägala, Pirita ja Võhandu jõgi.

Kui igatsed aga veelgi aktiivsemat tegevust vee peal, siis proovi **surfi, purjelauda, jetisõitu või talvist jääpurjetamist.**

KAS TEADSITE, ET...

- ✿ tänu parasvöötme kliimale ja tasasele pinnamoole on Eestis palju väikseid siseveekogusid;
- ✿ Eesti jõgedevõrk on suhteliselt tihe: vooluveekogusid on üle 7000 ja nende kogupikkus on umbes 31 000 km.

JALGRATTAGA MÖÖDA EESTIMAAD

Eesti sobib suurepäraselt jalgrattapuhkuseks. Lühikesed vahemaad, mitmekesine loodus, põnev ajalugu ja üha kiiremini arenev jalgrattateede võrgustik tagavad mõnused elamused nii noortele kui vanadele. Lisaks rattamatkadele spetsialiseerunud ettevõtetele renditakse jalgrattaid aina sagedamini ka maamajutusettevõtetes.

KAS TEADSITE, ET...

- ✿ jalgrattasõidul on tugev mõju meie tervisele, kehalisele võimekusele ja heaolule;
- ✿ EstoVelo jalgrattamatkaradade võrgustik hõlmab Eesti kõiki maakondi;
- ✿ Eestit läbib EuroVelo riikidevaheline "Baltic Route" jalgrattamatkamarsruut (nr 10).

TÕUKERATTAGA KILOMEETREID MÖÖTMA

Kaasaegne, täiskasvanutele mõeldud tõukeratas (*kick bike, kickscooter*) on kerge, kiire ja tugeva ehitusega ning sobib sõitmiseks nii metsas kui ka munakiviteedel. Tõukerattamatk on tõeline elamus – lõbus ja loodussõbralik.

KAS TEADSITE, ET...

- ✿ tõukerattaga sõitmine annab kehale paraja koormuse ja muudab tuju lapselikult üleemeelikuks;
- ✿ tõukerattaga sõitmine arendab rohkemaid lihaseid kui jalgrattaga sõitmine.

RATSUTADES LOODUST AVASTAMA

Ratsutamine pakub uut laadi elamuse ja lubab avastada erinevaid metsaalasid, rahvusparke, väikseid rannikukülasid ning baltisakslaste mõisaid. Need, kes ise ei soovi hobuse selga istuda, kuid hobuseid ikkagi väga armastavad, saavad proovida hoburakendiga vankrisõitu suvel või kuljuste helina saatel saanisõitu talvel. Eestis on palju erinevaid hobuturismiteenuseid pakkuvaid ettevõtteid. Paljudel ratsutamisteenuse pakkujatel on oma hobused, kuid osa turismiettevõteteid teeb koostööd ümbruskonna ratsatalude või -klubidega, mis võimaldab pakkuda külalistajatele kvaliteetset ratsutamisteenust.

KAS TEADSITE, ET...

✿ Eestil on oma metsik hobusetõug – eesti hobune –, keda kutsutakse ka klepperiks (kuulub põhjamaise metsahobuste rühma). Kõige vanemad kirjalikud andmed eesti hobuse kohta pärinevad XI sajandist.

AVASTAGE ENDA JAKS GOLF

Golf ei ole ainult eliidile mõeldud tegevus, vaid mäng kogu perele. Eesti golfiväljakud on valdavalt tasased ja eeldavad seetõttu täpset mängustrateegiat. Mitmed veetakistused ja tihedad metsad muudavad mängimise huvitavaks igaühele, olenemata tema oskuste tasemest või vanusest.

KAS TEADSITE, ET...

✿ Otepääl saab mängida ka taligolfi.

KALAPÜÜK KUI HEA AJAVIIDE

Kalapüük pakub nii hasartset ajaviidet kui ka võimalust tunda rõõmu loodusest ja kui on kalaõnne, siis ka heast saagist. Lisaks siseveekogudele meelitab Eesti ligi 4000 km pikkune rannajoon rannapüügile. Näiteks Pärnumaal pakuvad rannakalurid huvilistele paketti „Kaluriga merele“, mis annab võimaluse harrastada kalapüüki aastaringselt. Kes pakast ei pelga, võiksid proovida talvist kalapüüki. Paljud maapiirkonna turismiettevõtted paiknevad veekogude (jões, järved, meri) ääres või lähedal, mis omakorda võimaldab maapuhkuse ühendada kalapüügiga. Ettevõtjate käest saab infot ka kehtivatest kalapüügieskirjadest. Neile, kes aga kalasõomisest rohkem lugu peavad, on Eesti igas regioonis turismiettevõtteid, kes on külalistajatele rajanud spetsiaalsed kalatiigid, võimaldades kohapeal värske kala (valdavalt forelli ja karpkala) püüdmist ja grillimist.

KAS TEADSITE, ET...

- ✿ täielik püügikeeld kehtib Eestis järgmiste kalade osas: tuur, harjus, tõugjas, säga;
- ✿ ühe lihtkäsiongega harrastuspüük on tasuta ja lubatud kõigile huvilistele päikesetõusust päikeseloojanguni. Muude sportlike kalapüügivahendite kasutamisel tuleb maksta harrastuskalapüügi õiguse tasu.

SUKELDUDES VEEALUST MAAILMA AVASTAMA

Eestis saab sukelduda mitmetes erinevates piirkondades. Sukeldutakse meres, järvedes ja karjäärides. Põhlisteks sukeldumiskohtadeks on Tallinna laht ja selle ümbrus, Põhja-Eesti rannikuala, Lõuna-Eesti järved, Saaremaa ja Hiiumaa ümbrus, Pakri saar ja Paldiski ning Mohni saare ümbrus. Veealune maailm on ilus, piisab viie meetri sügavusele laskumisest, et näha taimi ja kalu. Tõelist adrenaliini pakuvad kohad, kus merepõhi läheb järsku sügavaks või leidub vanu laevavrakke. Põnev on uurida pankranniku reljeefe ja elustikku.

KAS TEADSITE, ET...

- ✿ Eesti vetes on aegade jooksul põhja läinud väidetavalt 40 000 suuremat ja väiksemat laeva;
- ✿ vaatamisväärsset on säilinud ligikaudu paaril tuhandel merepõhjas lamaval vrakil.

LINNU- JA LOOMAPARKI ELAMUST SAAMA

Tallinna loomaaed ei ole ainus, mis meelitab põnevate lindude ja loomadega – nendega võib lähemat tutvust teha ka erinevates väiksemates linnu- ja loomaparkides üle Eesti. Väiksematel kohtadel on oma võlu, sest näha saab nii koduseid kui ka eksotilisi loomi ja linde. Lisaks saab loomi oma käega katsuda ja toita ning kuulata pererahva lõbusaid loomalugusid. Kes on korra käinud, ka sel on põhjust mõne aja pärast jälle tagasi minna, sest linnu- ja loomaparkide kollektsioonid täienevad uute kirevate leidudega. Lisaks linnu- ja loomaparkidele on maapiirkondades mitmeid tegusaid

ettevõtjaid, kes tegelevad erinevate taluloomade (sh põlisliikide) kasvatamisega ning sealjuures tutvustavad oma tegemisi heameelega kõigile huvilistele.

PERE- JA TEEMAPARGID

Eesti pere-, teema- ja seikluspargid pakuvad midagi igaühele. Perepargid sobivad perega lustimiseks ning on meeldejäävaks kogemuseks nii lastele kui ka täiskasvanutele. Teemapargid panevad proovile teadmised ja oskused ning seikluspargid osavuse.

KAS TEADSITE, ET...

- ✿ Viikingite küla ja Vembu-Tembumaa asuvad Harjumaal, Kilplala asub Järvamaal, Vudila ja Kalevipoja teemapark asuvad Jõgevamaal, Nõiarüü, Liikluslinnak ja Pokumaa asuvad Võrumaal ning tulevane Lottumaa Pärnumaal;
- ✿ suuremad seikluspargid asuvad Otepääl, Valgerannas, Roostal ja Nõmmel (Tallinnas). Lisaks on põnevaid väiksemaid seiklusparke ehitatud ka turismitaludesse.

MIDAGI KA ADRENALIINISÖLTLASTELE

Mägi- ja jääronimine. Kuigi Eesti on suhteliselt lauge, sobib mägironimise harrastamiseks suurem osa Põhja-Eesti rannikualast – eriti paekivirannik. Erilisi väljakutseid pakub aga jääronimine.

Langevarjuhüpped. 200 km tunnikiirusega maa poole kukkumine ei ole mõeldud nõrganärvilistele. Eesti taevas on kõigi jaoks avatud hoolimata sellest, kas oled

algaja ning otsid oma esimest kursust ja tandemhüppe võimalust või oled juba kogenud langevarjusportlane.

Rallisõit. Laitse Rally Park on suurepärane kooslus aktiivsest meelelahutusest, ralli- ja motosportidist ning sellega kaasnevast adrenaliinist! Igaüks võib proovida sõitu ehtsa ralliautoga, kogeda sõitu professionaali kõrval, veeta pargis päeva või koguni terve nädalavahetuse.

Blokart on nagu väike kuivamaa jaht – kiire, lõbus ja turvaline. Blokarti saab kasutada kõikjal, kus on tasast maad ja tuult – rannad, spordi- ja puhkealad, tennisväljakud jne. Blokartiga on hõlmastavalt lihtne sõita, see sobib nii noortele kui ka vanadele ja sellega saab sõita üksi või kahekesi. Blokarti saab kasutada igal aastaajal. Talvel, asendades rattad uiskudega, saab sellest jääpurjekas.

TEGEVUSED PIKA PÕHJAMAA TALVE SISUSTAMISEKS

Suusatamine. Talvealade kuningas on kahtlemata suusatamine. Kuna Eesti on pinnavormilt suhteliselt tasane, siis mäesuusatamise võimalused siinmail on veidi piiratud, samas murdmaasõpradel on valik päris lai. Lisaks valgustatud radade ja nõlvadega suusakeskustele ootavad suusatajaid ka turismiettevõtete juurde rajatud suusarajad.

Uisumatkad. Uisumatk on seikluslik ja loodushoidlik talvine tegevus, mis ei nõua suurt füüsilist ettevalmistust, kuid eeldab spetsiaalseid matkuiske. Eesti mererand ja arvukad järved pakuvad suurepäraseid võimalusi uisutamiseks. Sobivaimad kohad uisumatkadeks on rabalaukad, veehoidlad, Hiiumaa laiud Lääne-Eestis, Haapsalu ja Noarootsi vahel asuv Haapsalu laht ning olenevalt talvest ka Eesti põhjaranniku lahesopid. Ohutuse mõttes on soovitatav uisumatkale minna koos matkajuhiga. Uisumatkast saadav emotsioon on seda võrd ere, et tasub proovimist!

Tõukekelgumatkad. Tõukekelk ehk soome kelk on paljudele tuntud sõiduvahend. Tänapäeva tõukekelk on traditsioonilisest tõukekelgust tunduvalt kergem, kiirem ja paremini juhitud. Kelgu jalaste tallad on vahetatavad, võimaldades kelgul liikuda nii jää, tihkel lumel kui ka koheval lumel. Retkedel rahvusparkides ja

loodusradadel saab nautida nii kiireid laskumisi ooside ja mõhnade nõlvadel kui ka kauneid vaateid vaheldusrikkal maastikul. Täiesti unikaalse kogemuse saab tõukekelgumatkalt mööda jääd.

KAS TEADSITE, ET...

- ✿ Eesti Terviseradade rekordi ürituse raames registreeriti ühel päeval korraga suusatamas või muud talvist tervisesporti tegemas 12 010 inimest. Kõigi osalejate tervisekilomeetreid kokku liites tuli läbitud distantsiks 97 304,2 km. See teeb rohkem kui kaks tiiru ümber maakera!

Eestist ei saa kunagi kõrgete mäestikega suusakuurortiga palmidega troopikariiki. See ei tähenda, et meil puhkajatele midagi pakkuda poleks – õpime väärtustama olemasolevat ja tundma mõnu nii aastaegade vaheldusest kui ka maaturismi poolt pakutavatest puhkusvõimalustest.

Puhka mõnuga!

Turismiettevõtete koostöövõrgustikud

Koostööst kui edu võttest räägitakse erinevatel elu- aladel, sh turismisektoris palju. Mitmes Eesti piirkonnas on meeldivaid koostöönäiteid, mille raames tuuakse ühiselt turule uusi paketttooteid ja pakutakse külastajatele ühes piirkonnas võimalikult laia ning mitmekesisest toodete ja teenuste valikut.

ehedad.ee

Lahemaal asuv koostöövõrgustik **Ehedad Elamused Lahemaal** (www.ehedad.ee) koosneb pereettevõtetest ning on külastajatele loodud selleks, et veeta mõnus puhkus Eestimaa põhjarannikul. 15 eriilme- list koduselt võõrustavat laaket peret pakuvad teile valikuid privaatseks majutuseks, kohaliku toidu nautimiseks, aktiivseks või muudmoodi lõõgastavaks tegevuseks ning tõisteks nõupidamisteks loodus- ja talu- keskkonnas.

Peipsi ääres, alates Emajõe paremkaldast kuni Kallasteni looklev **Sibulatee** (www.sibulatee.ee) on turismiteenuste pakujate võrgustik, mille eesmärgiks on tutvustada müstilist ja multikultuurset piirkonda

ehk Peipsiveert, kus eesti talupojakultuur põimub saksa mõisakultuuri ning vene vanausuliste kultuuriga. Piirkonnas on mitmeid muuseume, ajaloolisi ehitisi ja elavat kultuuripärandit. Seal leidub kümneid söögi- ja õõbimis- kohti, aktiivse puhkuse pakujaid oma teenustega süsta- matkadest kuni vilepillide meisterdamiseni ning põnevate delikatesside ja käsitööga kauplajaid.

Põlvamaal tegutsev koostöö- võrgustik **Hurmioru Pere- ring** (www.hurmiorg.ee) on Eestis üks vanimaid. Võrgus- tiku kuulub 36 talu, kes kõik pakuvad erinevaid tegevusi ja puhkusevõimalusi maal. Vaa- tamist ja tegemisi jätkub kogu perele päevaks ja roh- kemaks: saab veskil käia, kangast kaduda, koduloo- madega tegeleda, sepikojas rauda taguda, hobusega sõita, nautida ehtsa suitsusauna mõnused, külastada talurahva- ja saunamuuseumi, matkarada, seiklus- rada jpm huvitavat.

Pärnumaal, mööda ligi 250 km pik- kust rannajoont Varblast Iklani, põi- getega Kihnu saarele ja sisemaale kulgeb **Romantiline Rannatee** (www.rannatee.ee), mis ühendab endas teid ja radu, kultuuri-, aja- loo- ning loodusväärtusi, majutus- ja aktiivse puhkuse teenuse pak- kujaid. Sobiva raja peab Romantilisel Rannateel liikuja endale ise leidma. Olgu selleks laisad jalutuskäigud mööda liivaranda või tervistavat männimetsa, matkad inimtühjas soos või lindudest rõkkavatel rannaniitudel, rännakud läbi idülliliste külakeste ja talumaastike, päik- selised väljasõidud piki lummavat rannikut nautimaks päikeseloojangut.

Kvaliteedimärgised turismis

EESTI MAJUTUSETTEVÖTETE KVALITEEDISÜSTEEM

Turismiseaduse alusel on Eestis määratletud kaheksa erinevat majutusliiki: puhkeküla ja -laager, kodumajutus, puhkemaja, külaliskorter, külalistemaja, hostel, motell, hotell. Igale majutusliigile on seadusega kehtestatud omad baasnõuded.

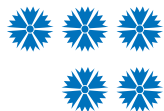
Lisaks baasnõuetele:

- ✿ kahele majutusliigile (hotell, motell) on välja töötatud tärninõuded ning tärnide andmise õigus on Eesti Hotellide ja Restoranide Liidul;
- ✿ neljale majutusliigile (puhkeküla ja -laager, kodumajutus, puhkemaja, külalistemaja) on välja töötatud järgunõuded ning järgu andmise õigus on MTÜ-l Eesti Maaturism.

Järgu omistamisel pööratakse tähelepanu ümbritsevale keskkonnale, viidastikule, parkimisaladele, infomaterjalide olemasolule, ruumide suurusele ja sisustusele, lisavõimaluste kättesaadavusele (lisatekk, lisapadi jms), sanitaarruumide suurusele ja sisustusele, teenindusvalmidusele, hommikusöögi võimalusele jpm.

Järgu taotlemine on ettevõttele vabatahtlik. Järgu kinnituseks väljastatakse majutusettevõttele vastav **tunnistus**. Majutusettevõttele antakse järk **kolmeks aastaks**. Peale tähtaja möödumist tuleb ettevõttel järku uuendada.

Majutusettevõtte järku tähistatakse stiliseeritud rahvuslille (rukkilille) kujutisega:

kolmanda järgu majutusettevõtte

teise järgu majutusettevõtte

Kolmas järk on hetkel puhkeküla ja -laagri, kodumajutuse, puhkemaja ja külalistemaja liiki ettevõtetele antav kõrgeim järgutähis. Esimest järku välja ei anta ja selle nõuded on samastatud seadusest tulenevate majutusettevõtete baasnõuetega. Järgusüsteem on eraldiseisev, see ei ole võrreldav hotellidele ja motellidele omistatavate tärnidega.

Toimiv ja aktsepteeritud järgusüsteem aitab suurendada turismisihtkoha usaldusväärust ja tõsta ettevõtjate konkurentsivõimet.

Miks mulle meeldib maal puhata?

Puhkus maal tähendab minu jaoks vabadust! See tähendab vabadust nautida loodust ja aega – avaraid põlde, kutsuvaid järvesilmi, saladuslikke jõekääre – ja vabadust täita ise oma päev erinevate meelepäraste tegevustega. Mulle meeldivad kontrastid: puhata mugavas puhkemajas või telkida matkaraja ääres. Võimalusi selleks on palju. Lahe on ühendada puhkus mõne piirkonna kultuurisünnimuse külastamisega. Samal ajal saan tutvuda ka kohalike inimeste kultuuri ja tegemistega. Oleme perega võtnud plaani leida iga kuu üks vaba nädalalõpp, siis teeme väljasõidu mõnda maakohta. Näiteks käisime sõbra kaatriga vanausuliste juures Piirissaarel ja ka ööbisime seal. Lastele meeldivad väga need reisirid. Lisaks puhkusele on see ka hariv ja õpetab austama elukeskkonda ning mitmekesiseid kultuuriväärtusi, mille keskel me elame.

Margus Timmo, MTÜ Eesti Maaturism nõukogu liige
Setomaa Valdade Liidu juhatuse esimees

MÄRK KINDLAST ARENGUST

Eesti turismiettevõtete kvaliteediprogramm aitab turismiettevõtjal alustada kvaliteedijuhtimisega oma ettevõttes. Programmi eesmärk on tõsta Eesti kui reisisihi konkurentsivõimet turismitoodete ja -teenuste kvaliteedi tõstmise ning valiku laiendamise kaudu. Programm sobib eeskätt väike- ja keskmise suurusega ettevõtetele ning lähtub seisukohast, et iga turismiettevõtte, kes on õigesti valinud oma sihtgrupi, suudab õige juhtimisega klientide ootustele vastata või neid ületada.

Kvaliteedi arendamisele pühendunud ja programmi edukalt rakendavaid ettevõtteid tunnustatakse diplomiga „**Märk kindlast arengust**”. Tunnustus annab avalikkusele teada, et ettevõtte on valmis oma külalastajate heaolu nimel järjepidevalt töötama.

Kvaliteediprogrammist saab pikemalt lugeda www.puhkaeestis.ee.

EESTIMAA TURISMITOODETE ÖKOTURISMI KVALITEEDIMÄRGIS – EHE (EHTNE JA HUVITAV EESTI)

2001. aastal käivitus turismitoodete ökomärgistamise süsteem EHE – „Ehtne ja huvitav Eesti”. EHE-märk on kvaliteedimärk ökoturismi põhimõtetele vastavate turismitoodete märgistamiseks. Tegemist on süsteemiga, millega turismiettevõtteid vabatahtlikult võivad liituda. EHE-märgi eesmärgiks on ökoturismi põhimõtete propageerimine turismiettevõtetele, külalastajatele ja üldsusele. Turismiettevõtetele annab süsteemiga liitumine konkurentsieelise ja väljundi kiiresti kasvaval turuosas, mille märksõnadeks on keskkonnatundlikkus, ehedad loodus- ja kultuurielamused. EHE märki ei anta mitte turismiettevõttele tervikuna, vaid konkreetsele tootele.

Kõik EHE märki kandvate tootepakettide kirjeldused on üleval MTÜ Eesti Maaturism kodulehel www.maaturism.ee ja riiklikus turismiportaalis www.puhkaeestis.ee.

RAHVUSVAHELINE TURISMIVÕTETE ÖKOMÄRGIS – ROHELINE VÕTI (GREEN KEY)

Sõltumata tegevusvaldkonnast on kõikjal maailmas saanud oluliseks märksõnaks säästlik jätkusuutlik areng ning kõrgendatud keskkonnaalaste ootustega inimesi on üha rohkem. Roheline Võti (*Green Key*) on Taanist alguse saanud rahvusvaheline keskkonnamärgis, millega liitudes saavad majutusteenust pakuvad ettevõtted näidata oma keskkonnasõbralikku suhtumist.

Eestis hakati Rohelise Võtme märgist välja andma 2001. aastal. Rohelise Võtme diplom omistatakse ettevõttele korraga kaheks aastaks. Rohelise Võtme rahvusvaheliseks koordinaatoriks on FEE (*Foundation for Environmental Education*) ja Eestis EAS turismiarenduskeskus.

Roheline Võti kannab endas säästva turismi ideed ja selle keskkonnamärgise saamine eeldab teatud kriteeriumite täitmist ning nendega arvestamist igapäevases tegevuses. Kriteeriumid on seotud majutusteenuste säästlikuma ressursikasutusega (nt elekter, küte, vesi, jäätmed, puhastus), Eestimaist päritolu toiduainete kasutamisega turismiettevõttes toitlustamisel ning looduse ja kohaliku kultuuripärandiga seotud tegevuste propageerimisega oma piirkonnas. Märgise abil saab majutusteenuste näidata, et ühendades kvaliteedi, mugavuse ja keskkonnasõbraliku tegutsemisviisi, saavutatakse parem lõpptulemus nii külaliste kui ka ümbritseva keskkonna seisukohast.

Roheline Võti toimib kvaliteedimärgina kõigi jaoks, kes hoolivad ümbritsevast keskkonnast ning ootavad sama ka teistelt.

Eesti toit kui maa- ja rahvuskultuuri oluline osa

Loomulikult on üks oluline põhjus maale puhkama sõitmiseks kaunis loodus ning rahu ja vaikus, kuid ilmselt sama oluline on ka elamus, mis saadakse maitsvast, puhtast ja ehedast maatoidust. **Toiduturism** on üks olulisi turismivaldkonna elemente, kuna see seob omavahel maaturismi ja kohaliku majanduse, aidates seeläbi tugevdada ja tõsta kohaliku piirkonna kvaliteedi mainet.

Eesti toit on pärit Eesti loodusest. Läänemeri ja rohked järved ning jõed on andnud meie toidulauale kala. Eesti rahvuskala auväärsel positsioonil on räim. Metsast on toidulauale tulnud marjad ja seemned ning ulukiliha. Põllult ja aiast on pärit teraviljad ja meie laiuskraadi päikese all kasvanud erilise, küllusliku maitse ja lõhnaga köögiviljad, puuviljad ja marjad, farmidest liha ja piim. Neli aastaega – kevad, suvi, sügis, talv – väljenduvad selgesti ka toidulaual. Suvise-sügisese värsket toidukraami ja kergemate toitade kõrval on talvel ja kevadel toidulaual hoidised ja lihatoidud, traditsiooniliselt hapendatud kapsad ja seapraad.

Eesti toit on pärit Eesti ajaloost. Eestimaa on ajaloos tuultes mitmeid võõrvalutajaid näinud. Siin on kanda kinnitanud taanlased, Saksa ristirüütlid, Rootsi kuningad ja Vene tsaarid. Kõigist neist suurtest rahvastest ja kultuuridest on jäänud mõjutusi ka siinsesse toidukultuuri. Maarahva toidulaud kujunes vastavalt taluelu ja aastaegade rütmile ning argine toit on ikka olnud lihtne, toitev ja väheste vürtsidega. Talurahvas õppis ka mõisaköögist pärit võõramaiseid toite austama ja valmistama. Nii on mitmed tänaseks juba eesti rahvustoitadeks peetud algselt teistelt rahvastelt

laenatud toidud aastasadu meie maarahva toidulauda rikastanud. Traditsioonilist talutoitu saab täna nautida eelkõige maaturismiettevõtetes ja kõrtsides, aga ka mitmetes sellele spetsialiseerunud linnarestoranides.

Eesti toidu tutvustamiseks ja propageerimiseks teevad koostööd Põllumajandusministerium, Eesti Toiduainetööstuse Liit, Eesti Peakokkade Ühendus, Eesti Kulinaaria Instituut, Eesti Maaturismi Ühing, Eesti Turismifirmade Liit, Eesti Hotellide ja Restoranide Liit, EAS turismiarenduskeskus jt.

Eestis toimub igal aastal terve rida erinevaid toiduga seotud ettevõtmisi, nagu Olustvere moosimesse, Imavere piimapäev, RäimeWest Tõstamaal, Altmõisa maasikafestival Läänemaal, Jõgeva Küüslaugufestival, Vabaõhumuuseumi kartulifestival, Lohusalu kalalaat, Tahkuranna hapukurgifestival, Lüübnitsa ja Kallaste sibulalaat jpm.

Põhiliste Eesti rahvustoitade valmistamise videod, kus toite valmistab Eesti Peakokkade Ühenduse president Indrek Kivisalu, leiata maaturismi ühingu kodulehelt www.maaturism.ee.

Samalt kodulehelt leiata ka märgiga tähistatud viited maaturismiettevõtete firma-roogadele, kus välja on toodud ka roa nimi. Firmaroga puhul on tegemist toiduga, mis on iseloomulik sellele ettevõttele ning kuhu perenaine ja pere-mees või peakokk on sisse

pannud oma soojad tervitused. See on roog, millega ettevõtte soovib oma külastajat üllatada, mis on leidnud puhkajate heakskiitu ja mis on kohapeal alati tellitav. Olgu selleks siis supp, praad või küpsetis – kõik nad on maitsmist väärt.

Eestimaa eri paikadele iseloomulikke toiduretsepte leiata Eesti Toidu kodulehelt www.eestitoit.ee.

Meeldivaid toiduelamusi meie eripalgelistes maaturismiettevõtetes!

Põhja-Eesti kõhutäis

ODRAELLA

	200 g odrakruupi
	500 g (6 keskmise suurusega) kartulit
Praadimiseks:	150 g (1 väiksem) kaalikat
õli, soola, estragoni, basiilikut	1 väiksem mugulsibul
Kaunistuseks:	1 suurem porgand
punevõrseid ja -õisi	0,5 l köögiviljapuljongit

Leotatud odrakruubid keeta eelnevalt puljongis pehmeks. Kartulid, porgandid, sibul ja kaalikas pesta, koorida ja tükeldada väiksemateks kuubikuteks. Õli kuumutada poti põhjas ja lisada köögiviljad valmimise järjekorras (kaalikas, porgand, sibul, kartul). Köögiviljad kuumutada rasvaines läbi, lisada veidi kuuma puljongit ja hautada tasasel tulel poolpehmeks. Lisada eelnevalt keedetud ja kurnatud odrakruup ning segada kõik toorained kokku. Maitsestada soola ja ürtidega. Kaunistada punevõrse ja -õiega.

Lõuna-Eesti küpsetised

PÄEVALILL (PÄÄVILILL)

1 keedetud muna
150 g kotletimassi

Keedetud muna ümber vormida kotletimass ja pakkida fooliumisse. Küpsetada ahjus 180 °C juures 30 minutit. Jahutada ja serveerides lõigata neljaks.

ÖLLEKÜPSISED (ÖLLÕPRANTSÄKU)

Pealeraputamiseks:	
kaneeli, suhkrut või	2 dl (1 kl) õlut
soovi korral	400 g võid
erinevaid seemneid	6 dl (5 kl) jahu

Sega omavahel toasoe või, jahu ja õlu. Hoiu tainast veidi aega külmas, et oleks kergem rullida. Puista lauale veidi jahu ja rulli tainas õhukeseks. Lõika väikese vormiga rattaid jm kujutisi. Kasta üks küpsisepool suhkru-kaneelisegusse (või soovi korral raputa peale erinevaid seemneid). Tõsta küpsised ahjuplaadile ja küpseta 200-kraadises ahjus 10–15 minutit, kuni küpsised on helepruunid.

Ida-Eesti hõrgutis

LUMEPALLISUPP

4 muna
1,5 dl suhkrut
8 dl piima
veidi soola
kartulitärklist
0,5 tl vaniljesuhkrut

Munavalged vahustada osa suhkruga kõvaks vahuks. Piim kuumutada keema. Lusikaga tõsta munavalgevahust pallid keeva piima sisse, keeta mõni minut, pöörata keetmise ajal ümber. Pallid tõsta vahukulbiga välja laiemale alusele. Munakollased vahustada ülejäänud suhkruga, lisada veidi soola, soovi korral kartulijahu. Lisada pidevalt segades kuum piim ning kuumutada tasasel tuel ja pidevalt segades paksemiseneni. Maitsestada vaniljesuhkruga. Jahutada. Magustoidutaldrikusse tõsta esmalt supp ja sellele asetada munavalgepallid.

Lääne-Eesti ja saarte kalaroog

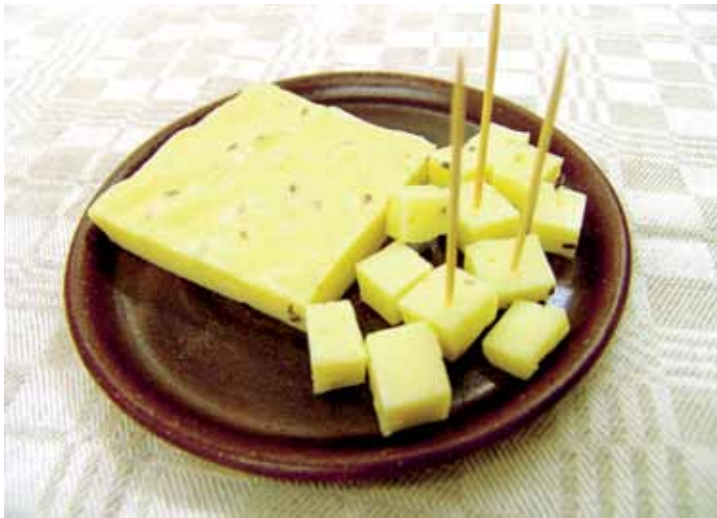

RÄIMEVORM TOMATI JA KODUJUUSTUGA

300 g räimefileed
200 g tomatit
300 g 10%-list rõõska koort
3 muna
20 g mädarõigast
200 g kodujuustu
10 g võid
40 g riivsaia
soola, pipart

Räimefileed laduda toidukilega kaetud plaadile, kõhu-
pool ülespoole. Maitsestada soola ja pipraga ning
murda räimed kokku. Tomatid lõigata viiludeks ja
panna kalataskute vahele. Tõsta räimefileed võiga
määritud küpsetusvormi (25x11x7 cm). Kalakihtide
vahele tõsta kodujuust. Muna kloppida, lisada rõõsk
koor, mädarõigas. Maitsestada soolaga ja valada üle
kalade. Peale panna mõned võitükikesed ja puistata
riivsaia. Küpsetada ahju keskmises osas 200 °C juu-
res umbes 30 minutit. Serveerida keedetud tillikartuli
ja hapukoorega.

Setomaa kohupiimajuust

HEA SÕIR

5 muna
1 pakk võid
1 kg kohupiima
1 l piima
kõõmneid
soola

Aja piim kuumaks. Vala murendatud kohupiim kuuma piima sisse ja sega hoolikalt. Kui vadak on eraldunud, nõruta kohupiimast tekkinud mass sõelal. Samal ajal klopi munad, maitsesta soolaga ja soovi korral kõõmetega. Pane potti või, kohupiimast saadud mass ja lahtiklopitud munad. Hästi nõrgal tulel sega, kuni ained on korralikult segunenud. Kuumust suurendades sega seni, kuni potis on ühtlane kollane mass. Vala sõir lamedale taldrikule jahtuma. Sõir on väga maitsev soojalt. NB! Kui lisad kõõmneid, rösti need enne kuival pannil.

Sisukord

- 2 Võta aega veidi ringi kolada
- 4 Maaettevõtlus ja kohalik eluolu
- 6 Maaturism kui alternatiivne ettevõtlusvorm maal
- 8 Eesti maaturismi katusorganisatsioon
- 10 Maale puhkama
- 13 Maapiirkonna majutusvõimalused
- 18 Aktiivselt pere ja sõpradega maale puhkama
- 30 Turismiettevõtete koostöövõrgustikud
- 32 Kvaliteedimärgised turismis
- 36 Eesti toit kui maa- ja rahvuskultuuri oluline osa
- 38 Põhja-Eesti kõhutäis
- 39 Lõuna-Eesti küpsetised
- 40 Ida-Eesti hõrgutis
- 41 Lääne-Eesti ja saarte kalaroog
- 42 Setomaa kohupiimajuust

Fotod: Ago Ruus, Ahto Neidek, Eda Tammjärv,
Eve Salumaa, Heli Viدهhof, Kai Kalmann,
Marilyn Pehka, Mart Ruumet, Miko Oja, Riina Rand,
Timo Anis, Toomas Pärle, Ülle Puusta, Mart Reimann
www.rannatee.ee.

Täname MTÜ Eesti Maaturism
Kujundanud Hele Hanson-Penu / AS Ecoprint

Trükitud: AS Ecoprint
Välja andnud Põllumajandusministeerium
Tallinn 2012
www.agri.ee/mak

ISBN 978-9949-462-51-3 (trükis)

ISBN 978-9949-462-52-0 (pdf)

roheline trükis | Trükitud keskkonnateadlikus trükiettevõttes Ecoprint